Dünyada Bir Hayalet Dolaşıyor

Avrupa'da bir hayalet kol geziyor - komünizm hortlağı. Eski Avrupa'nın bütün güçleri, Papa ile Çar, Metternich ile Guizot, Fransız köktencileri ile Alman polisleri, bu hortlağı kovmak için kutsal bir sürek avında bir araya gelmiş bulunuyor. Yönetimdeki karşıtlarına komünistlikle suçlanmamış muhalefet partisi nerede var; gerek daha ilerideki muhalifiere gerek karşıtlarına karalayıcı komünizm yaftasını gerisin geri yapıştırmamış muhalefet partisi nerede görülmüş? Bu olgudan iki sonuç çıkıyor. Komünizm daha şimdiden Avrupa'nın bütün güçleri tarafından tanınmıştır. Komünistlerin görüşlerini, amaçlarını, yönelimlerini tüm dünyanın önünde açıklıkla ortaya koyarak komünizm hortlağı masalının karşısına partinin kendi bildirgesiyle çıkmalarının tam sırasıdır. İşte bu amaçla, başka başka uluslardan komünistler Londra'da toplanarak İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Flamanca, Danca yayımlanmak üzere aşağıdaki bildirgeyi çiziyorlar. I. BURJUALAR VE PROLETERLER Gelmiş geçmiş bütün toplumun tarihi sınıf savaşımları tarihidir. Özgür ile köle, *patricius* ile *plebeius*, bey ile kul, lonca ustası ile kalfa, kısacası ezen ile ezilen sürekli birbiriyle karşıtlık içinde olmuş, kimileyin örtük kimileyin açık kesintisiz bir savaşım, her kezinde tüm toplumun devrim yoluyla dönüştürülmesiyle ya da savaşan sınıfların ortak yıkmıyla sonuçlanan bir savaşım yürütmüştür. Tarihin önceki dönemlerinde hemen her yerde toplumun baştan aşağı ayrı ayrı katmanlara bölünerek düzenlenişini, toplumsal konumların çok katmanlı sıralanışını görüyoruz. Eski Roma'da *patricius*'ları, şövalyeleri, *plebeius*'ları, köleleri, ortaçağda derebeylerini, vasalları, lonca ustalarını, kalfaları, kulları, ayrıca bu sınıfların hemen hepsinin içinde de yine özgül sıradüzenleri buluyoruz. Derebeylik toplumunun yıkıntısından doğan çağcıl kenter toplumu sınıf karşıtlıklarını ortadan kaldırmadı. Yalnızca eskilerin yerine yeni sınıflar, yeni ezme koşulları, yeni savaşım biçimleri koydu. Gelgelelim bizim çağımız, kentsoyluluğun burjuvalık çağı, tersine kendi siyasal amaçlarına ulaşmak için tüm proleteryayı iyiye iki buyuk duşman koşuna, doğrudan doğruya birbirinin karşısında duran iki buyuk sınıfa ayrılıyor: Kentsoyluluk ve proletarya. Ortaçağın kullanılmaz ilk unsurlerin kentteşleri doğmuştu; bu kentteşlikten kentsoyluluğun ilk öğeleri gelişti. Amerika'nın bulunması, Afrika'nın çevresinin dolaşılması yükselen kentsoyluluğa yeni bir alan açtı. Doğu Hint ile Çin pazarı, Amerika'nın yerleşme açılması, sömürgelerle alışveriş, değiştokuş araçları ile genel olarak malların çoğalmasısı ticareme, gemiciliğe, sanayiye hiç görülmemiş bir atılım, dolayısıyla çöken derebeylik toplumunun içindeki devrimci öğeye hızlı bir gelişim kazandırdı. O güne dek süregelen derebeylüğe ya da loncaya dayalı sanayi işletmesi artık yetersiydi. Ortaçağın sonunda, sanayiye hiç görülmemiş bir atılım, dolayısıyla çöken derebeylik toplumunun içindeki devrimci öğeye hızlı bir gelişim kazandırdı. O güne dek süregelen derebeylüğe ya da loncaya dayalı sanayi işletmesi yerini pazarlarla birlikte kabaran istemi karşılamaya yetmez olmuştu. Onun yerini manifaturacılık aldı. Sanayici orta katman lonca ustalarını bir yana attı; ayrı ayrı birlikler arasındaki işbölümü tek bir işliğin kendi içindeki işbölümü karşısında silinip gitti. Ama pazarlar durmadan büyüyor, istem durmadan artıyordu. Manifaturacılık da artık yetmiyordu. İşte bu sırada buhar ile makineler sanayi üretiminde devrime yol açtı. Manifaturacılığın yerini çağcıl büyük sanayi, sanayici orta katmanın yerini sanayi milyonerleri, koca koca sanayi ordularının başları, çağcıl kentsoylular aldı. Büyük sanayi, Amerika'nın bulunuşuyla yolu açılan dünya pazarını oluşturdu. Dünya pazarı tecime, gemiciliğe, kara ulaştırmasına ölçüsüz bir gelişim kazandırdı. Bu da, gerisin geri sanayinin genişlemesine yol açtı; sanayi, tecim, gemicilik, demiryolları genişledikçi ölçüde de kentsoyluluk gelişti, sermayelerini artırdı, ortaçağdan kalma sınıfların hepsini geriye itti. İşte böylece çağcıl kentsoyluluğun kendisinin de nasıl uzun bir gelişme sürecinin, üretim ile değişim biçimlerindeki bir dizi devrimin ürünü olduğunu görüyoruz. Kentsoyluluğun ilerlemesinin her birine, o aşamaya denk düşen bir siyasal ilerleme eşlik etti. Derebeylerini egemenliği altında ezilen katman, komün içinde kendi başına buyruk, silahlanmış birlikler, şurada bağımsız kent cumhuriyeti, burada tekerlikligi vergi yükümlüsü üçüncü katmanı, sonra manifaturacılık çağında katmanlara dayalı tekelci monarşi altında soyluluğa karşı bir ağırlık, genel olarak büyük tekerlikllerin temel taşı olan kentsoyluluk, sonunda büyük sanayi ile dünya pazarının oluşumundan beri çağcıl temsili devlette siyasal egemenliği bütünüyle ele geçirdi. Çağcıl devlet erki bütün kentsoyluğu sınıfının ortak işlerini çekip çeviren bir kuruldan başka bir şey değil. Kentsoyluluk tarihte alabildiğine devrimci bir iş gördü. Kentsoyluluk nerede egemen olduysa orada bütün derebeylik ilişkilerini, ataerkil kırsal ilişkileri yok etti. İnsanı doğal üstlerine bağlayan rengârenk derebeylik bağlarını acımasızca kopardı; insanla insan arasında katıksız çıkardan, kaskatı "peşin para"dan başka bir bağ bırakmadı. Sofuca esrimenin, şövalyelik coşkusunun, başıbozuk karamsarlığının kutsal ürpertilerini bencilce hesabın buz gibi sularında boğdu. Kişinin değerini de değişim değerine doğru çözüştürdü, edinilmiş, kazanılmış sayısız özgürlüklerin yerine şu bir tek acımasız tek-n özgürlüğünü koydu. Kısacası, dinsel, siyasal kuruntularla perdelenmiş sömürünün yerine açık, utanmaz, doğrudan, kupkuru sömürüyü geçirdi. Kentsoyluluk bugüne dek saygı duyulan, sofuca bir ürküntüyle karşılanan bütün etkinlikleri kutsallık görünümünden soyırdı. Hekimi, hâkimi, papazı, ozanı, bilim adamını parasını verip çalıştırdığı ücretli işçilere çevirdi. Kentsoyluluk aile bağının o içli, dokunaklı yaşamağını yırtıp salt bir para ilişkisine indirgedi. Kentsoyluluk gericiliğin öve öve bitiremediği ortaçağın şu kaba güç gösterilerinin en miskin-tembellikte nasıl da upuygun tamamlayıcısını bulduğunu açığa çıkardı. İnsanların etkinliğinin neler başarabileceğini ilk gösteren o oldu. Mısır piramitlerini, Roma su kemerlerini, Gotik katedralleri gölgede bırakan harikalar yarattı, Kavimler Göçü'nü de Haçlı Seferlerini de gölgede bırakan seferlere çıktı. Kentsoyluluk üretim araçlarında, dolayısıyla üretim ilişkilerinde, dolayısıyla toplumsal ilişkilerinin bütününde devrim yapmadan varolamaz. Oysa eski üretim biçimlerinin değiştirilmeden korunması daha önceki sanayici sınıfların hepsinin birinci varoluş koşuluydu. Üretimde durmadan devrim, bütün toplumsal koşulların durmadan altüst edilmesi, sonsuz güvensizlik ile kıpırdanma kentsoyluluk çağının önceki çağların hepsinden ayırıyor. Yerleşik, küflenmiş ilişkilerin hepsi, üstlerine sinmiş bir sürü eski, saygın tasarımla, görüşle birlikte çözülüyor, yeni kurulanların hepsi kemikleşemeden eskiyor. Katı, kalıcı olan ne varsa buharlaşıyor, kutsal olan ne varsa çiğneniyor, sonunda insanlar kendi yaşama koşullarını, karşılıklı bağlarını ayık gözlerle görmeye zorlanıyor. Ürünlerine durmaksızın genişleyen bir sürüm sağlama gereksinimi, kentsoyluluğu yeryuvarının dört bir yanına sürüyor. Her yere girmiş, her yere yerleşmesi, her yerde bağlantılar kurması gerekiyor. Kentsoyluluk dünya pazarını sömürmekle bütün ülkelerdeki üretimle tüketime evrendeş bir biçim verdi. Gericilerin derin üzüntüleri pahasına sanayinin ulusal tabanını ayaklarının altından çekip aldı. Eski mi eski ulusal sanayiler yok oldu, gün be gün de yok oluyor. Yerlerini, kuruluşu bütün uygar uluslar için bir ölüm kalım sorunu durumuna gelen yeni sanayiler, artık yerli hammaddeleri değil, uzak mı uzak bölgelerden gelen hammaddeleri işleyen, ürettikleri de yalnızca bu ülkede değil, dünyanın dört bucağında tüketilen sanayiler alıyor. Yerli ürünlerle karşılanan eski gereksinimlerin yerine ancak en uzak ülkelerin ürünleriyle doyurulabilecek gereksinimler geçiyor. Eski yerel, ulusal özyeterlilik, kapılarını yeni dört bir yanda alışveriş, ulusların her bakımdan karşılıklı bağımlılığı alıyor. Maddi üretimde olup bitten, düşünsel üretimde de oluyor. Tek tek ulusların düşünsel ürünleri ortak malı durumuna dönüşüyor. Ulusal tek-taraflılık, darkafalılık giderek daha çok olanaksız hale geliyor, yazınsal yazın kuruluyor. Kentsoyluluk ürünlerini ucuz fiyatlarla satarak bütün ulusların bağrına basmak, bütün ulusları, en barbar olanlarını bile uygarlığa çekiyor. Ürünlerinin ucuz fiyatları bütün Çin sedlerini yerle bir eden, barbarların en dirençli yabancı düşmanlarını bile boyun eğmeye zorlayan ağır toplar. Bütün ulusları, yok olup gitmemek için, kentsoyluluğun üretim biçimini benimsemeye uygarlık denen şeyi kendiliklerinden yüklenmeye, demek kentsoylu olmaya zorluyor. Kısacası, kendi imgesine göre bir dünya yaratıyor. Kentsoyluluk kırı kentin egemenliği altına soktu. Dev kentler yarattı, kır nüfusunun büyük ölçüde artırdı, böylece nüfusun önemli ce bir bölümünü kır yaşamının bönlüğünden kurtardı. Kırı kente bağımlı kıldığı gibi, barbar ya da yarı barbar ülkeleri uygar ülkelere, köylü halkları kentsoyluluğa, Doğuyu batıya bağımlı kıldı. Kentsoyluluk üretim araçlarının, mülkiyetin, nüfusun parçalanmışlığını gitgide ortadan kaldırıyor. Nüfusu toparladı, üretim araçlarını merkezileştirdi, mülkiyeti birkaç elde yoğunlaştırdı. Bunun zorunlu sonucu siyasal merkezileşmeydi. Başka başka çıkarları, yasaları, yönetimleri, gümrükleri olan bağımsız, pek birleşmemiş iller tek bir ulusa, tek bir yasaya, tek bir ulusal sınıf çıkarına, tek bir gümrük sınırına sıkıştırıldı. Kentsoyluluk daha yüz yılı bulmamış sınıf egemenliği süresi içinde geçmiş kuşakların topunun birden yarattığından daha kitlesel, daha devasa üretim güçleri yarattı. Doğal güçlerin boyundurukı altına alınması, makineler, kimyanın sanayi ile tarımına uygulanması, buharlı gemicilik, demiryolları, elektrikli telgraflar, koca koca anakaraların tarımda, ırmakların gemiciliğe açılması, yerden bitiveren koca koca nüfuslar - toplumsal emeğin çağımızın bir yüzyıl önesinde hayal bile edilmeyen bu gücünün varlığını daha önceki hangi yüzyıl kestirebilirdi? Öyleyse şunu gördük: Kentsoyluluğun üzerine kurulduğu temeli oluşturan üretim ile değişim araçları derebeylik toplumunun içinde doğmuştu. Bu üretim ve değişim araçlarının gelişmesinin belli bir aşamasında derebeylik toplumunun üretim ve değişim ilişkileri, tarımla mal-imalatçılığın kısacası derebeylik mülkiyetinin geçmiş gelişmiş üretici güçlere uymaz olmuştu. Üretimi destekleyecek kerteleri köstekliyorlardı. Bir yığın bukağıya dönüşmüşlerdi. Kırılmaları gerekiyordu, kırıldılar. Bunların yerini özgür rekabet ile ona uygun toplumsal, siyasal yapı, kentsoyluluğun sınıfının iktisadi, siyasal egemenliği aldı. Gözlerimizin önünde de benzer bir devinim oluyor. Kenter üretim, değişim ilişkileri, kenter mülkiyet ilişkileri, böylesine görkemli ürettim ile değişim araçlarını yoktan var eden çağcıl kenter toplumu, kendi uyandırdığı yeraltı güçlerini artık soz geçemeyen büyücüye benziyor. Sanayi ile tecimin onlarca yıllık tarihi çağcıl üretici güçlerin çağcıl üretim ilişkilerine, kentsoyluluk ile onun egemenliğinin yaşam koşulları olan mülkiyet ilişkilerine karşı ayaklanmasının tarihi olduğunu anlatıyor. Dönem dönem bastıran nöbetleriyle tüm kenter toplumunun varoluşunu gitgide daha örseleyici biçimde yoklayan tecim bunalımlarını anmak yeter. Tecim bunalımlarında yalnızca üretilmiş ürünlerin değil, öncede yaratılmış olan güçlerin büyük bölümü de düzenli biçimde yok olur. Bunalımlar sırasında, öncesi dönemlerin topuna saçmalık gibi görünecek bir toplumsal salgın baş gösterir - aşırı üretim salgını. Toplum kendini birdenbire geçici bir barbarlık durumuna geri dönmüş buluver; sanki bir kıtlık, genel bir yıkım savaşı bütün çağın kaynaklarını kurutmuştur; sanki sanayi, tecim yok olmuştur, peki neden? Aşırı uygarlık, aşırı geçim kaynağı, aşırı sayı bizim tecim ürünleri artık kenter uygarlığını, kenter mülkiyet ilişkilerini yürütmeye elverişmektedir; tam tersine, bu ilişkilerin içine sığamamaya, bu ilişkilerce engellenmeye başlamışlardır; bu engeli aşar aşmaz da bütün kenter toplumunu ortalığa sürüklerler, kenter mülkiyetinin varoluşunu örfelemeye başlarlar. Kenter ilişkileri yaratıkların varisiydi kaldıramayacak ölçüde dar gelmeye başlamıştır. - Peki kentsoyluluk bunalımları nasıl aşar? Bir yandan üretici güçlerin büyük bir bölümünü zorla yok ederek, öbür yandan yeni pazarlar ele geçirip eski pazarları daha bir iliğine dek sömürerek. Öyleyse nasıl? Daha kapsamlı bunalımlar hazırlayarak, bunalımları önleyecek araçları azaltarak. Kentsoyluluğun derebeylik yerle bir ederken kullandığı silahlar şimdi kentsoyluluğun kendisine çevrilmiştir. Gelgelelim kentsoyluluk kendisine ölüm getiren silahları dökmekle kalmamış, bu silahları kullanacak insanları, çağcıl işçileri, proleterleri de yaratmıştır. Kentsoyluluk, demek sermaye, ne ölçüde gelişirse, proleterya, ancak iş bulabildiği ölçüde yaşayabilen, ancak emeği sermayeyi artırdığı sürece iş bulabilen çağcıl işçi sınıfı da o ölçüde gelişir. Kendilerini parça parça satmak zorunda olan bu işçiler başka herhangi bir tecim nesnesi gibi bir maldır; bundan ötürü de rekabetin bütün değişikliklerine, pazarın bütün dalgalanmalarına açıktır. Proleterlerin emeği makinelerin yaylımasıyla, işçiolmuyle birlikte bütün bağımsızlığını, dolayısıyla işçi açısından bütün çekiciliğini yitirmiştir. İşçi kendisinden yalnızca en sıradan, en tekduze, en kolay öğrenilmesi ve becerisi beklenen salt bir makine parçası durumuna gelmiştir. Bundan ötürü, işçinin doğurduğu maliyet neredeyse yalnızca yaşayıp soyunu sürdürmek için gerek duyduğu geçim araçlarıyla sınırlıdır. Ama bir malın, dolayısıyla emeğin de fiyatı, onun üretim maliyeti ne ölçüde azalır. Dahası, makinelerle işbölümü arttıkça, ister çalışma saatlerinin uzaması yoluyla, ister belirli bir sürede beklenen işin artması, makinelerin çalışmasının hızlandırılması yoluyla, ... olsun, emek toplam ... kalır, ... sanayici ... kocaman fabrikaya çevirdi. Fabrika yaratıcılığına çevirdi. Fabrika yaratıcılığına çevirdi. Sıradan sanayi erleri olarak tam bir subaylar, astsubaylar sıralıdır. Bunlar yalnızca kentsoyluluk adına, kentsoyluluğun devletinin kölesi olan devletin kölesi olan devletin kölesi olan devlet